

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

№ 257 від 29.08.2016 року

Конституційний Суд України
01033 м. Київ, вул. Жилианська, б. 14

Суб'єкт права на конституційне звернення:
Товариство з обмеженою відповідальністю
ТОРГОВИЙ ДІМ «РОСАВА»
вул. Леваневського 83, м. Біла Церква,
Київської області, інд.: 09100
поштова адреса: вул. Леваневського 91, м.
Біла Церква, Київської області, інд.: 09108
ЄДРПОУ 36211094, ІПН 362110910275

Представник суб'єкта права на конституційне
звернення за статутом:
Директор ТОВ «ТД «РОСАВА»
Стрельников Г.В.

Уповноважений представник за довіреністю:
Юрисконсульт ТОВ «ТД «РОСАВА»
Бондаренко Л.М.

Конституційне звернення про офіційне тлумачення положень ст. 212(ч.ч. 1,3) Цивільного кодексу України

Керуючись п. 2 ст. 150 Конституції України, п. 4 ст. 13, ст.ст. 42, 43 та 94
Закону України «Про Конституційний Суд України»,

ПРОШУ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД:

Дати офіційне тлумачення положення статті 212 (ч.ч. 1, 3) Цивільного
Кодексу України у зв'язку зі ст.ст. 530, 692 Цивільного кодексу України щодо
настання обов'язку з оплати товару в договорі поставки товару в контексті
питання: коли настає і чи взагалі настає строк оплати поставленого товару
за договором поставки, який визначений обставиною, щодо якої не відомо
чи настане вона чи ні.

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

-2-

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Згідно ч.ч.1, 3 ст. 212 Цивільного кодексу України (Правочини, щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини): «Особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина). Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це не вигідно, обставина вважається такою, що настала.

За коментарем до цієї статті це, "умовні правочини", під якими необхідно розуміти всі звичайні правочини, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Умовними правочинами фактично є усі договори страхування, довічного утримання.

За ст. 265 Господарського кодексу України за договором поставки одна сторона - постачальник зобов'язується передати (поставити) у зумовлені строки (строк) другій стороні - покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму.

До договору поставки застосовують загальні положення Цивільного кодексу України про договір купівлі-продажу. Відповідно до приписів ст. 655 ЦК України за договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Строк виконання відповідного грошового зобов'язання (по оплаті поставленого товару) визначається за правилами, встановленими ч.1 статті 692 ЦК України, за змістом якої Покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару.

Згідно ст. 530 ЦК України:

1. Якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

Зобов'язання, строк (термін) виконання якого визначений вказівкою на подію, яка неминуче має настати, підлягає виконанню з настанням цієї події.

2. Якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства.

Відповідно до вимог ст. 94. Закону України «Про конституційний Суд України» підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами

ТОВ „ТД „РОСАВА“

09100 Україна, м. Біла Церква, Київська обл., вул. Леваневського, 83;

ІПН 362110910275, N свідоцтва платника податку 100155738 ЄДРПОУ 36211094

Факс: (04563) 7-92-80

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні:

Необхідність офіційного тлумачення обумовлена метою забезпечення реалізації та захисту прав юридичної особи, забезпеченням дотримання основних засад цивільного законодавства: принципів розумності, справедливості, добросовісності, конституційних основ правопорядку у сфері господарювання, а також з метою регулювання господарських відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання.

Необхідність офіційного тлумачення виникла в результаті неоднакового застосування судовими органами положень ст.ст. 212, 530, 692 ЦК України та їх різного тлумачення при вирішенні спорів про стягнення заборгованості за поставлений товар за юридично однакових обставин у справах однієї і тієї ж категорії. Подібність обставин полягає в наступному: за договором поставки сторони погодили порядок оплати поставленого товару Покупцем після його реалізації споживачам (третім особам). Спори виникають при різному розумінні сторонами договору настання обов'язку з оплати товару та строку його виконання.

В одних випадках суди при вирішенні спору про стягнення заборгованості за поставлений товар застосовують ст. 212 ЦК України щодо настання обов'язку з оплати, тобто реалізація є відкладальною обставиною та позивач(постачальник) повинен довести факт реалізації товару споживачам або що відповідач(покупець) недобросовісно перешкоджає настанню відкладальної обставини, як підстави для настання строку оплати.

Таке застосування норм права зазначено в постанові апеляційного господарського суду від 29.02.2016 р., справа № (чинна) та в постанові Вищого господарського суду України від 11.02.2015 р., справа № : *«Так, згідно з ч.ч. 1, 2 ст. 692 ЦК України покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару. Покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару.*

Відповідно до ч. 1 ст. 530 цього Кодексу, якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін). Зобов'язання, строк (термін) виконання якого визначений вказівкою на подію, яка неминуче має статися, підлягає виконанню з настанням цієї події.

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Отже, строк (термін) виконання зобов'язання встановлюється у вигляді календарної дати або періоду, а також може бути визначений подією, що має неминуче настати. В такому випадку зобов'язання підлягає виконанню з настанням цієї події або протягом певного періоду (через певний період) після настання такої події. Подія, яка може бути мірилом визначення строку, має бути такою, що неминуче настане.

У договорі сторони погодили строк оплати товару з вказівкою на подію - "після реалізації товару", тобто обумовили настання у відповідача обов'язку оплатити товар обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (ч. 1 ст. 212 ЦК України - договір з відкладальною обставиною). При цьому відкладальна обставина вважається такою, що настала, якщо її настанню недобросовісно перешкоджала сторона, якій це невигідно (ч. 3 ст. 212 ЦК України) Стаття 33 ГПК України покладає на кожну зі сторін, що беруть участь у справі, обов'язок доказування тих обставин, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.»

В інших випадках суди при вирішенні спору про стягнення заборгованості за поставлений товар застосовують ст. 212 ЦК України щодо визначення строку оплати, за наступним висновком: тобто реалізація є відкладальною обставиною, строк оплати та механізм його визначення умовами договору належним чином не визначено, тому застосуванню підлягає частина 1 ст. 692 ЦК України.

Таке застосування норм права зазначено в рішенні господарського суду обл. від 01.12.2015 р. справа № (рішення чинне): «Згідно з частиною 1 статті 692 Цивільного кодексу України, покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару. При цьому, підписання покупцем видаткових накладних, які є первинними обліковими документами у розумінні Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фіксують факт здійснення господарської операції і є підставою виникнення обов'язку щодо здійснення розрахунків за отриманий товар.

Інший строк оплати поставленого товару визначений розділом 7 Договору, згідно з пунктом 7.9. якого, оплата за товар здійснюється після його реалізації кожні 45 днів.

При цьому, абзацом другим частини 1 статті 530 Цивільного кодексу України передбачено можливість визначити строк виконання зобов'язання шляхом визначення вказівки на подію, яка неминуче має настати.

Сторонами у Договорі не встановлено механізму інвентаризації нереалізованих залишків.

В силу частин 1, 3 статті 212 Цивільного кодексу України особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

-5-

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина). Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це не вигідно, обставина вважається такою, що настала.

У матеріалах справи відсутні докази того, що спірний товар не реалізовано, а також відсутні докази надання відповідачем позивачу звітів про реалізацію товару за Договором, у тому числі, з урахуванням отримання ним претензії позивача про сплату спірної заборгованості від 11.08.2015, що підтверджується фіскальним чеком УДППЗ «Укрпошта» від 14.08.2015 № _____ описом вкладення у цінний лист від 14.08.2015 № _____ та рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення, що залучені до матеріалів справи.

За таких обставин, враховуючи те, що строк оплати товару та механізм його визначення умовами Договору належним чином не визначено, господарський суд дійшов висновку, що до правовідносин сторін підлягають застосуванню положення частини 1 статті 692 Цивільного кодексу України, відповідно до яких покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, тобто, строк виконання відповідачем грошового зобов'язання за Договором є таким, що настав.

Зазначена позиція кореспондується з позицією, викладеною в пункті 1.7 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 17.12.2013 № «Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань» та пункті 1 Інформаційного листа Вищого господарського суду України від 17.07.2012 № «Про практику застосування Вищим господарським судом України у розгляді справ окремих норм матеріального права».

Також є випадки, коли суди при вирішенні спору про стягнення заборгованості за поставлений товар зовсім не застосовують ст. 212 ЦК України, тобто реалізація не є вказівкою на подію, яка неминуче має настати в контексті ст. 530 ЦК України, оскільки сторони чітко не встановили момент, з якого повинен відраховуватися строк виконання зобов'язання щодо повної оплати товару покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття (ст. 692 ЦК України).

За рішенням господарського суду Київської обл. від 11.01.2011 р. по справі 15/161-10 (рішення чинне) висновок наступний: Згідно з п. 1 ст. 530 ЦК України, якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін). Зобов'язання, строк виконання якого визначений вказівкою на подію, яка неминуче має настати, підлягає виконанню з настанням цієї події.

З аналізу зазначеної норми вбачається, що строк виконання зобов'язання вважається встановленим, коли чітко визначено строк (термін) виконання зобов'язання, або є вказівка на подію, яка неминуче має настати і з якою пов'язане настання такого зобов'язання.

“ТОРГОВИЙ ДІМ “РОСАВА”

-6-

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Подія, є явищем об'єктивної реальності, яка відбувається незалежно від волі людини (стихийне лихо, народження фізичної особи, її смерть тощо), а під діями розуміють обставини, що виникають за волею людини, тобто вольові акти, з якими закон пов'язує виникнення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Як вбачається з п. 7.4 Договору настання строку виконання зобов'язання щодо повної оплати відповідачем поставленого товару, сторони поставили в залежність від його реалізації відповідачем, а не від події, яка неминуче має настати. При цьому умовами Договору строк реалізації відповідачем товару не встановлено, а відтак суд вважає, що наявність відповідного запису щодо реалізації товару не дозволяє дійти висновку про те, що сторони чітко встановили момент, з якого повинен відраховуватися строк виконання зобов'язання щодо повної оплати товару відповідачем.

Згідно з ч. 2 ст. 530 ЦК України встановлено, що якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства.

Частиною 1 ст. 692 ЦК України передбачено, що покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару.

Отже, частиною 1 ст. 692 ЦК України встановлений обов'язок негайного виконання зобов'язання з оплати товару після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього».

Рішенням господарського суду м. від 28.07.2014 р. № підтриманим апеляційним господарським судом України, Вищим господарським судом України, та не допущено до перегляду Верховним судом України існування заборгованості підтверджено актом звірки та задоволено позовні вимоги про стягнення боргу за поставлений товар:

«Пунктом 9.2. договору встановлено, що оплата за поставлений постачальником товар здійснюється покупцем після його реалізації споживачам, один раз на тиждень.

Відповідно до п. 12.1. договору (з урахуванням додаткової угоди №5 до договору поставки від 16.05.2012 року) договір вступає в дію з дати його укладення обома сторонами і діє до 31.12.2012 року. Сторони домовилися, що у випадку, якщо за один місяць до зазначеної дати ні одна із сторін не заявить про намір розірвання договору, то договір автоматично (без укладення додаткової угоди) продовжує свою дію на наступний календарний рік.

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Поясненнями представника позивача, частково відповідача, видатковими накладними, за якими рахується заборгованість та які вказані в реєстрі накладних, копії яких містяться у матеріалах справи, стверджується факт поставки позивачем відповідачу товару на загальну суму _____ грн.

Актом звірки взаєморозрахунків за період липень 2013 року - грудень 2013 року, в якому зазначено сальдо кінцеве на суму _____ грн. відповідачем підтверджено факт реалізації товару та факт існування заборгованості перед позивачем на вказану суму.

Господарськими судами попередніх інстанцій встановлено, що відповідач має заборгованість перед позивачем у розмірі _____ грн. з урахуванням часткової оплати за товар, що підтверджується платіжними дорученнями № _____ від 08.01.2014 року на суму _____ грн., № _____ від 23.01.2014 року на суму _____ грн.

Враховуючи зазначене, позивач виконав взяті на себе зобов'язання за договором з поставки товару відповідачу, а відповідач не виконав належним чином взяті на себе зобов'язання з оплати отриманого товару та має перед позивачем заборгованість у сумі _____ грн.»

Неоднозначна практики призводить до виникнення спірних ситуацій між суб'єктами господарської діяльності, затягування розв'язання спору, через оскарження рішень судів першої інстанції в апеляційному, касаційному порядку.

Крім того, суб'єкт права на конституційне звернення (ТОВ «ТД «РОСАВА») вважає, що таке неоднозначне застосування норм права може призвести до порушення його конституційних прав та інтересів, а саме неможливості стягнення заборгованості за поставлений товар, виходячи з наступного.

03.09.2012 року між ТОВ «ТД «РОСАВА», (постачальник) та ТОВ «Епіцентр К», (покупець) було укладено договір поставки, у відповідності з яким постачальник поставляв товар протягом 2012-2014 рр., що підтверджується копіями видаткових накладних. Договором поставки товару передбачено, що право власності і ризик знищення, або випадкового пошкодження Товару, переходить від Постачальника до Покупця з моменту, коли Товар поставлено Покупцеві і Сторони підписали накладну, що засвідчує отримання Товару Покупцем. Оплата за поставлений товар здійснюється Покупцем після його реалізації споживачам, один раз на тиждень.

Не зважаючи на направлення вимоги, претензії, покупець не оплачує отриманий товар і безоплатно користується коштами постачальника майже 2 роки. Постачальник недоотримав _____ грн.

Вважаючи, що його право порушено, 11.05.2016 р. ТОВ «ТД «РОСАВА» звернувся до господарського суду м. Києва з позовом про стягнення заборгованості за поставлений товар та розірвання договору. Рішенням

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

-8-

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Господарського суду міста від 15.07.2016 року по справі № відмовлено в задоволенні позову ТОВ «ТД РОСАВА».

При вирішенні спору щодо настання обов'язку з оплати товару суд застосовує положення ст. 212 ЦК України, згідно якої «обов'язок у відповідача по оплаті поставленого товару виникає з моменту його реалізації (настання відкладальної обставини)». Тобто, реалізація є відкладальною обставиною і за відсутності доказів реалізації товару третім особам, обов'язок з оплати товару не настає.

Не погоджуючись з таким рішенням, 28.07.2016 р. ТОВ «ТД «РОСАВА» звернулось з апеляційною скаргою до Київського апеляційного господарського суду (справа ще не призначена до розгляду).

Щодо офіційного тлумачення прошу суд взяти до уваги міркування суб'єкта права на конституційне звернення.

Обов'язок оплатити товар за договором поставки виникає у покупця в силу норм ст. ст. 655-697 ЦК України, які застосовуються до договору поставки (ст. 265 ГК України, ст. 712 ЦК України) та із суті відносин. Не можна за договором поставки виникнення обов'язку оплатити товар поставити в залежність від обставин, які не відомо чи настануть.

Реалізація є дійсно обставиною, щодо якої не відомо, настане вона чи ні. Але договором обумовлено, що саме настання строку виконання зобов'язання щодо повної оплати поставленого товару, а не настання обов'язку пов'язане з реалізацією товару третім особам.

Поняття «настання обов'язку» та «настання строку виконання» є різними за змістом. Відповідно до ч. 1 ст. 252 ЦК України строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами.

Обов'язок оплатити товар виникає у Покупця відразу після набуття права власності на товар відповідно до Договору та статей 655, 692, 712 ЦК України, а також за п. 14.1.202. Податкового кодексу України.

З аналізу з ст. 530 ЦК України вбачається, що строк виконання зобов'язання вважається встановленим, коли чітко визначено строк (термін) виконання зобов'язання, або є вказівка на подію, яка неминуче має настати і з якою пов'язане настання такого зобов'язання (реалізація - не є подією, яка неминуче має настати).

Частиною 2 ст. 530 ЦК України встановлено, що якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Частиною 1 ст. 692 ЦК України передбачено, що покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

встановлений інший строк оплати товару. Так як інший строк не можливо визначити в даному випадку підлягає застосування ч. 1 ст. 292 ЦК України, також кредитор має право пред'явити вимогу щодо оплати в будь-який час після передачі товару.

Аналогічна думка викладена в рішенні господарського суду обл. від 11.01.2011 р. по справі яку ми підтримуємо.

У зв'язку з вищевикладеним, існує необхідність офіційного тлумачення волі законодавця, викладеній в положеннях ст. 212 ЦК України з метою найбільш правильної її реалізації та з'ясування наступних питань:

Чи можливо віднести договір поставки в частині настання обов'язку по оплаті поставленого товару до «умовних правочинів»?

Коли настає строк оплати поставленого товару за договором поставки, який визначений обставиною, щодо якої не відомо настане вона чи ні, і якщо така обставина не настала в силу форс-мажорних обставин?

У конституційному провадженні за цим зверненням уповноважена для участі Бондаренко Леся Михайлівна, юрисконсульт ТОВ «ТД «РОСАВА», яка діє на підставі довіреності.

Додатки:

1. Тексти ст.ст. 212 (з науковим коментарем), 530, 692 Цивільного Кодексу України (надруковано з Всеукраїнської мережі ЛІГА:ЗАКОН, www.ligazakon.ua);
2. Копія рішення господарського суду м. від 15.07.2016 р. по справі №
3. Копія постанови апеляційного господарського суду від 29.02.2016 р. по справі №
4. Копія постанови Вищого господарського суду від 11.02.2015 р. по справі №
5. Копія рішення господарського суду обл. від 01.12.2015 р. по справі №
6. Копія рішення господарського суду обл. від 11.01.2011 р. по справі
7. Копія рішення господарського суду м. від 28.07.2014 р. та копія постанови Вищого господарського суду від 19.11.2014 р. по справі №
8. Копія Статуту ТОВ ТД «РОСАВА».
9. Копія витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань станом на 09.08.2016 р.

"ТОРГОВИЙ ДІМ "РОСАВА"

- 10

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

10. Копія протоколу №1 зборів засновників Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «РОСАВА» про призначення директора;
11. Довіреність представника ТОВ «ТД «РОСАВА» № 254 від 08.08.2016 р.

Директор ТОВ «ТД «РОСАВА»

.В. Стрельніков